

DAFTAR PUSTAKA

Dokumenter:

Documentary film by Marry Hehuat, "Op weg naar huis, Molukkers in hun laatste kamp" (1987)

Documentary film de Gisteravond: 'Pulang ke Ambon'. 21-01-1969.
https://www.vpro.nl/speel~WO_VPRO_031858~ncrv-20-januari-1969-pulang-ke-ambone-terug-naar-ambon~.html

Arsip dan Surat Kabar:

'Alatas van Mierlo menilai Penting Bertemu Secara Berkala', *Analisa*, 24-08-1995

'Ambonezen gaan het leger uit', *Provinciale Drentsche en Asser courant*, Assen: 9 Maret 1951

'Ambonezen in Nederland', *Java Bode*, 27 Maret 1951

'Ambonnezen in Indonesië onder politiebescherming', *Nieuwsblad van het Noorden*, 06-05-1968

'Indonesië zegt dat deuren open staan voor de Molukkers', *NRC Handelsblad*, 02-10-1974

'Logies Djakarta Rekening Schatkist Nederland betaalt meer voor repatriërend Ambon', *De Volkskrant*, 25-07-1964

'Orang-orang Maluku yang ditangkap bukan dari Nederland', *Suara Merdeka*, 31-05-1968.

'Repatriëring naar Indonesië hervat', *De Volkskrant*, 27-04-1967

'Repatriëring van Molukkers zal worden hervat', *Leeuwarder Courant*, 21-04-1967

'Verzet op Ambon tegen terugkeer Ambonezen', *De Volkskrant*, 15-08-1967

"Van de 30.000 Ambonezen' willen 8.000 terug", *NRC Handelsblad*, Rotterdam: 03-11-1970.

Arsip Pemerintah Kotamadya Ujung Pandang (1926-1988), Register No. 1866; Pemerintah Kota Makassar: Surat walikota Makassar tanggal 5 Desember 1968, No. 4249/D/XI/b, (Makassar: Badan Arsip dan Perpustakaan Daerah Provinsi Sulawesi Selatan, 2015).

Arsip Pemerintah Kotamadya Ujung Pandang (1926-1988), Register No. 1866; Pemerintah Kota Makassar: Surat walikota Makassar tanggal 21 Maret 1969,

No. 1284/D/XI/b, (Makassar: Badan Arsip dan Perpustakaan Daerah Provinsi Sulawesi Selatan, 2015).

Arsip Tekstual Kementerian Pertanian RI (1948) 1950-2009, Register No. 3942: Keputusan Presiden No. 73 Tahun 1971. (Jakarta: ANRI)

Arsip Tekstual Sekretariat Negara RI seri produk Hukum 1945—2005, Register No. 8691: Keputusan Presiden RI No. 40 Tahun 1968. (Jakarta: ANRI)

Buku, Thesis, dan Artikel:

Anonim, 'Het Nederlandsch-Indische Leger', *De Militaire Spectator*, Vol. 97, (1928)

Anonim, 'In Memoriam: Het Koninklijk Nederland Indisch Leger', *De Militaire Spectator*, Vol. 119, No. 8 (1950)

Baiqinu, Iqbal dkk, "Repatriasi WNI eks ISIS: antara keamanan Negara dan HAM". *Jurnal Bedah Hukum*, Vol. 5, No. 1 (2021).

Bal, Ellen. Country Report: Indian Migration to the Netherlands, CARIM-India RR07, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, San Domenico di Fiesole (FI): European University Institute, (2012).

Bartels, Dieter. *Dibawah Naungan Gunung Nunusaku 'Muslim-Kristen Hidup Berdampingan di Maluku Tengah'*. (Jakarta: PT Gramedia, 2017).

Bartels, Dieter. *Orang-Orang Maluku di Perantauan*. (Utrecht : IWM, 1992). Diterjemahkan dalam bahasa Indonesia oleh Otto Matulessy

Beets, Gijs. Walhout, Evelien. Koesoebjono, Santo. 'Demografische ontwikkeling van de Molukse bevolkingsgroep in Nederland', *Mndstat bevolking 2002/6*, (Herleen: Centraal Bureau voor de Statistiek-CBS, 2002)

Blom, R. L., & Stelling, T. 'Niet voor God en niet voor het Vaderland. Linkse soldaten, matrozen en hun organisaties tijdens de mobilisatie van '14-'18'. *Uitgeverij Aspekt*, [Universiteit van Amsterdam, 2004]

Buchheim, Eveline. Dwicahyo, satrio. Steijlen, Fridus. Welvaart, Stephani. *Meniti Arti*. (Jakarta: Yayasan Pustaka Obor Indonesia, 2022)

Buhite, Russell D. "Soviet-American Relations and the Repatriation of Prisoners of War 1945", *The Historian*, Vol. 35, No. 3 (1973), hlm. 384-397. DOI: [10.1111/j.1540-6563.1973.tb00506.x](https://doi.org/10.1111/j.1540-6563.1973.tb00506.x)

Buiskool, H.A. 'Uit de Geschiedenis van het leger in Nederlandsch-Indie', *De Militaire Spectator*, Vol. 110, (1941)

Bung Penonton. *De Zuidmolukse Republiek*. (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1977)

Burgers, Herman. *‘De Garoeda en de Ooievaar: Indonesie van kolonie tot nasionale staat’*. (Leiden: KITLV Uitgeverij, 2011)

Chiang, Flora dkk, “Repatriation: what do we know and where do we go from here”. *The International Journal of Human Resource Management*, Vol. 29, No. 1 (2017). [Download by: University of Adelaide Libraries]

De Graff, S. & Stibbe, D.G., *‘Encyclopaedie van Nederlandsche-Indie’*, (Leiden: ’S-Gravenhage, 1918)

Fatgehipon, A Haris. ‘The Exodus of KNIL Soldiers from Maluku to the Netherlands in 1950s’, *TAWARIKH: Journal of Historical Studies*, Vol. 12, No.2 (2021)

Fischer, Alison. ‘Colonialism, Context and Critical Thinking: First Steps Toward Decolonizing the Dutch Legal Curriculum’. *Utrecht Law Review*, Vol. 18, No. 1 (2022)

Fretes, Christian D. “Stigma diantara RMS: Pembangunan dan Demokrasi di Maluku”, *KRITIS*, Vol. 31, No. 1 (2022).

Groen, P.M.H. ‘Krijgsgevangenen van het KNIL tuseen wal en schip’, *De Militaire Spectator*, Vol. 164, No. 8 (1995)

Izzatul, Nur. Kurnia, Dwi. “Latar Belakang Pemilihan Tahuna sebagai Pusat Ekonomi dan Politik masa Hindia Belanda”. *Tumotawa*, Vol. 3, No. 1 (Juni., 2020)

Kloet, Maaike v.d. ‘Mismanaging expectations: Dutch plans for re-establishment of the KNIL 1942-1946’, *Thesis*, (Leiden: Universitas Leiden, 2016)

Koolschijn, Jakob. ‘Pulang dari Belanda: Ambivalente hechtingen bij Molukse Retourmigranten’, *Thesis*, (Amsterdam: Amsterdam University, 2023)

Mufid, Abdurrabi. ‘Peran Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger (KNIL) dalam serangan Agresi Militer I: perekrutan, reorganisasi, dan strategi anti-gerilya 1945-1947’, *Skripsi*, (Depok: Universitas Indonesia, 2016)

Mulia, Yogi. “Upaya Indonesia dalam Repatriasi warga eks Timor Timur 2000-2012”. *Jurnal Online Mahasiswa*, Vol. 2, No. 1 (2014)

Nicholaas, Gerrit. ‘Deseptive voice and agentive silence in the articulation of identities of the Moluccan postcolonial migrant community in the Netherlands’, *Thesis*, (Gießen: Justus-Liebig-Universität Gießen, 2020)

Oostindie, Gert. Hoogenboom, Ireen. Verwey, Jonathan. *Serdadu Belanda di Indonesia 1945-1950*. (Jakarta: Yayasan Pustaka Obor Indonesia, 2016)

Oostindie, Gert. Limpach, Remy. 'Perang di Indonesia 1945-1949', dalam: Tim Penulis ODGOI, *Melawati Batas: Kekerasan Ekstrem Belanda dalam Perang Kemerdekaan Indonesia 1945-1949*, (Jakarta: Yayasan Pustaka Obor Indonesia, 2023)

Pattynama, P. Cultural memory and Indo-Dutch identity formations. In U. Bosma (Ed.), *Post-colonial immigrants and identity formations in the Netherlands*, IMISCOE, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2012)

Pollman, Tessel. Seleky, Juan. *Istori-Istori Maluku 'Het verhaal van de Molukker'*, (Amsterdam: Uitgeverij De Arbeiderspers, 1979)

Puar, Yusuf A. *Peristiwa Republik Maluku Selatan*, (Jakarta: Bulan Bintang, 1956)

Rath, Jan. "The Netherlands: A Relucant Country of Immigration". *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, Vol. 100, No. 5 (2009) by the Royal Dutch Geographical Society KNAG

Ricklefs, M.C. dkk, *Sejarah Asia Tenggara dari Masa Prasejarah sampai Kontemporer*, (Depok: Komunitas Bambu, 2013)

Ricklefs, M.C. *Sejarah Indonesia Modern 1200-2004*, (Jakarta: PT Serambi Ilmu Semesta, 2005)

Rukmy, *Apa dan Siapa RMS: Republik Maluku Selatan*, (Jakarta: Timpani Publishing, 2006)

Smeets, Henk. Steijlen, Fridus. *'In Nederland Gebleven: De Geschiedenis van Molukkers 1951-2006'*, (Utrecht: Moluks Historich Museum, 2006)

Steijlen, Fridus. "In and out of uniform; Moluccan soldiers in the Dutch colonial army", dalam: Eric Storm & Ali Al Tuma (eds), *Colonial soldiers in Europe, 1914-1945; "Aliens in unifor" in wartime societies*, (London: Routledge, 2015)

Steijlen, Fridus. 'Molukkers in Nederland, een sociale geschiedenis van uitersten', *Groniek* 208/209, (2016).

Steijlen, Fridus. 'Nationalism in exile: Nationalism among Moluccans in The Netherlands 1951-1990'. *History of European Ideas*, Vol. 15, No. 4-6 (1992)

Steijlen, Fridus. 'RMS van Ideaal tot Sysmbool: Molukse Nationalisme in Nederland 1951-1994', *Thesis*, (Amsterdam: Universitas Amsterdam, 1996)

Steijlen, Fridus. 'Searching Transnational relation between Moluccans in the Netherlands and the Moluccass', *Wacana: Journal of the Humanities of Indonesia*, Vol. 23, No. 3 (2022)

Steijlen, Fridus. 'Shifting to the core of the ethno-cultural position Moluccan camps and wijken revisited', dalam: *Migration and Integration Research: Filling in Pennix's Heuristic Model*, IMISCOE, (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2013)

Suraputra, D. Sidik. *Revolusi Indonesia dan Hukum Internasional*, (Depok: Universitas Indonesia, 2008)

Surya, Zippo. 'Evaluasi Kritis Terhadap Arrangement Myanmar-Bangladesh Tahun 2017 Tentang Repatriasi Suku Rohingya dalam Perspektif Hukum Pengungsi Internasional', *Skripsi*, (Yogyakarta: Universitas Islam Indonesia, 2020)

Vreeswijk, Joaniek. 'Steun in de strijd een vrije Zuid-Molukse Republiek', *Thesis*, (Utrecht: Universitas Utrecht, 2018)

Wolff, Emily. "Diversity, solidarity and the construction of the ingroup among (post)colonial migrants in The Netherlands, 1945–1968". *New Political Economy*, Vol. 29, No. 1 (2024)

Sumber Lisan (Wawancara):

B. P. Paliama, di Ambon, Hative kecil 28 Juli 2024

C. D. Tauran, di Ambon, Hative kecil pada 28 Juli 2024

Fridus Steijlen, di Ambon, pada 28 Juni dan 1 Juli 2024

I. Tamaela, di Ambon, belakang Soya pada 9 Februari 2024

Kaluraga Joel: P.L. Joel Parera (ibu), Joel Anis (ayah), M. Joel (anak), di Ambon, daerah kusu-kusu pada 22 Januari 2024)

L. S. Tamaela, di PGSD Univ. Pattimura pada 26 Januari 2024

M. Ohello, di Ambon, Hative kecil pada 28 Juli 2024

M. Louis, di Ambon, Hative kecil pada 28 Juli 2024

U. Patty, di Ambon, kafe sibu-sibu pada 9 Januari 2024

W. H. Silooy, di Ambon, Hative kecil pada 28 Juli 2024

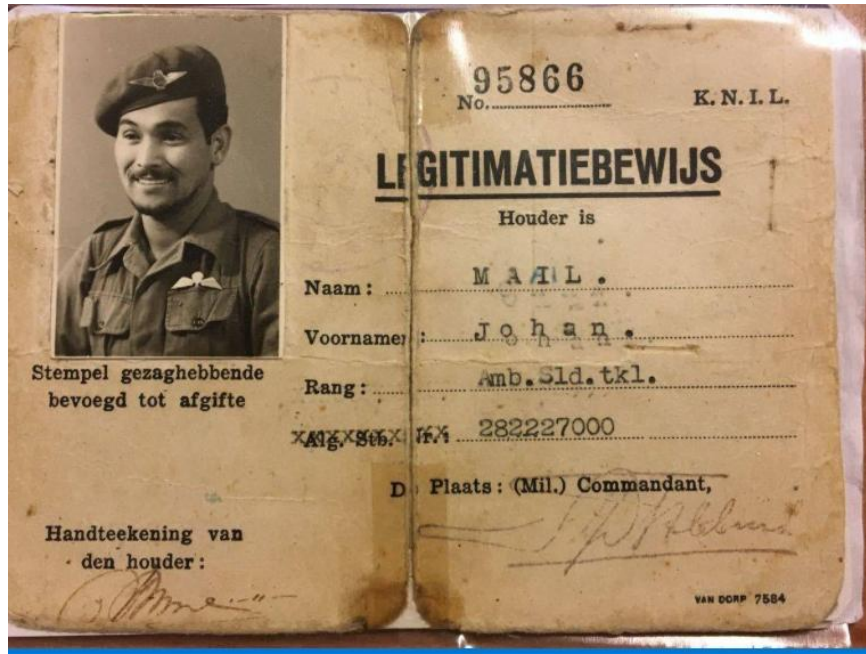
W. A. Akyuwen, di Ambon, Hative kecil pada 28 Juli 2024

Catatan:

Terdapat organisasi/perkumpulan mereka yang dahulu tinggal di Belanda, yang diberi nama 'Amanisal'. Di mana dalam bahasa Maluku berarti wadah tempat hasil tangkapan ikan oleh nelayan.

LAMPIRAN

Kartu Tanda Anggota KNIL

Nama: Johan Mail

Tanggal Lahir: 27 Oktober 1928

Pangkat: Prajurit Angkatan Darat (Tingkat 2)

Potret Keluarga Tentara KNIL Maluku

Tentara eks-KNIL Maluku, Arnoldus Patty

Poster Perekrutan KNIL

DIT IS TE BEREIKEN

EEN EERVOL BESTAAN-
EEN BEHOORLIJK TRACTEMENT.
HET KONINKLIJK NEDERLANDSCH-
INDISCHE LEGER BIEDT HET U

TRACTEMENTEN SINDS 1 JANUARI 1938		
Soldaat 2e kl. van f	0.75 tot f	1.— per dag
Soldaat 1e kl. van f	0.85 tot f	1.55 per dag
Brigadier(korp.) van f	1.15 tot f	1.85 per dag
Sergeant van f	185.— tot f	290.— per maand
Sergeant-maj. van f	190.— tot f	330.— per maand
Adj.-onderoff. van f	200.— tot f	375.— per maand
Onderluitenant van f	220.— tot f	500.— per maand

Dit wil zeggen, dat de **jongste soldaat** in Indië per week aan **ZAKGELD** f 5.25 ontvangt. Immers, voeding, kleeding, ligging, dokter en medicijnen heeft hij vrij. Onderofficieren hebben alleen dokter en medicijnen vrij (ook voor het gezin).

**OORDEELT THANS ZELF
OVER DEZE VOORUITZICHTEN**

Het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger kan steeds **FLINKE, GOED OPPASSENDE** jongemannen van 18 tot 30 jaar (ongehuwd) gebruiken.

Vraagt inlichtingen omtrent de dienstneming bij de **INFANTERIE, CAVALERIE, ARTILLERIE, GENIE** en den **HOSPITAALDIENST** aan den **COMMANDANT** van de **KOLONIALE RESERVE** te NIJMEGEN.

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCH LEGER

Poster perekrutan serdadu KNIL

Foto Dokumentasi Wawancara

Foto bersama narasumber yang merupakan anak-anak eks-KNIL Maluku, juga Prof. Fridus Steijlen sebagai ahli sejarah dan migrasi orang Maluku di Belanda. Ambon, 2024

Permukiman Kamp

Kamp Beugelen, Staphorst.

Kamp Schattenberg, Westerbork.

Potret anak-anak Maluku di *Ambonezenschool*, kamp Vaassen.

(Koleksi foto U. Patty)

Potret anak-anak Maluku yang sekolah di luar kamp, sekolah umum.

(Koleksi foto U. Patty)

(Peta wilayah permukiman kamp Lunetten, Vught)

Source: LSEM 2003

Groningen

1. Carel Coenraad Polder (Finsterwolde)
2. Marum (Nuis)

Friesland

3. Oranje (Fochteloo)
4. Ybenheer (Fochteloo)
5. Wite Pael (Sint Johannesga)
6. Wydemerck (Balk)

Drenthe

7. De Fiedders (Norg)
8. Schattenberg (Westerbork)
9. Pieterberg (Westerbork)
10. Mantinge (Westerbork)
11. Ruinen (Ruinen)
12. Stuitzand (Ruinen)
13. Geesbrug (Oosterhesselen)

Overijssel

14. Beenderribben (Steenwijkerwold)
15. Pikbroek (Steenwijk)
16. Eind van 't Diep (Steenwijk)
17. Beugelen (Staphorst)
18. Conrad (Rouveen)
19. Laarbrug (Ommen)
20. Eerde (Ommen)
21. Vossenbosch (Wierden)
22. St. Joseph (Glanerbrug)

Gelderland

23. De Zwaluwenburg (Eiburg)
24. Vaassen
25. Teuge (Voorst)
26. De Blezen (Barneveld)
27. De Schaffelaar (Barneveld)
28. Elzenpasch (Tiel)
29. Schutsliuizen (Tiel)
30. Overbroek (Echteld)
31. Lingebrug (Kesteren)
32. De Haar (Randwijk)
33. De Bruynhorst (Ederveen)
34. Gollinks (Arnhem)
35. Onderlangs (Arnhem)
36. Snodenhoek (Elst)
37. Klein Baal (Bemmel)
38. De Hogehorst (Groesbeek)
39. De Kemp (Wehl)
40. Vosseveld (Winterswijk)

Noord-Holland

41. Oude Zeug (Wieringermeer)
42. Medemblik
43. Coehoorn (Muidenberg)
44. Almere (Huizen)

Zuid-Holland

45. Kazerne (Woerden)
46. Utrechtse Straatweg (Woerden)
47. Singel (Woerden)
48. IJsseloord (Capelle a/d IJssel)
49. Kamp Q (Slikkerveer)

Zeeland

50. Noordwelle (Westerschouwen)
51. Burghsluis (Westerschouwen)
52. Brydorpe (Middenschouwen)
53. Kerkwerpe (Middenschouwen)
54. Grijskerke
55. Westkapelle
56. Serooskerke
57. Koudekerke
58. Vlissingen I
59. Vlissingen II
60. Vliegenveld Souburg
61. Middelburg I
62. Middelburg II
63. Kruijningen I
64. Kruijningen II
65. De Haven (Breskens)
66. Duinoord (Groede)
67. Wilgenhof (Oostburg)
68. Rodanborgh (Aardenburg)

Noord-Brabant

69. Wouw
70. Lunetten (Vught)
71. Donzel (Nistelrode)
72. Villheide (Mill)
73. Vierlingsbeek
74. Lage Mierde
75. Baarschot (Middelbeers)

Limburg

76. Plasmolen (Mook)
77. Genapium (Gennep)
78. Oude Molen (Wett)
79. Viakwater (Venray)
80. Tienray (Meerlo/Wanssum)
81. Blerick (Venlo)
82. Tungelroy (Weert)
83. Heythuisen
84. Maashaven (Roermond)
85. Montfort
86. Op de Loop (Echt)
87. Lillbosch (Echt)
88. Graetheide (Geleen)
89. Rijckholt (Eijsden)
90. Capucijner Klooster (Eijsden)

Peta sebaran permukiman orang Maluku di Negeri Belanda pada tahun 1951-1970

Arsip

PRESIDEN
REPUBLIK INDONESIA

KEPUTUSAN PRESIDEN REPUBLIK INDONESIA

NOMOR : 40 TAHUN 1968.

PRESIDEN REPUBLIK INDONESIA,

- Menimbang : 1. bahwa masalah pemulangan orang2 Indonesia suku Maluku jang berada di negeri Belanda perlu diatur selekas mungkin ;
2. bahwa untuk mendjamin kelantjaraan penjelenggaraan pemulangan penampungan dan penjaluran orang2 tersebut, dipandang perlu dibentuk sebuah Panitia Kerdja Urusan Repatriasi Suku Maluku
- Mengingat : 1. Undang-2 Dasar 1945 pasal 4 ayat (1) ;
2. Ketetapan MPRS No. XXXIII/MPRS/1967 ;
3. Keputusan Presiden RI No. 171 tahun 1967 ;

M E M U T U S K A N :

Menetapkan: MEMBENTUK PANITYA KERDJA URUSAN REPATRIASI SUKU MALUKU DENGAN KETENTUAN SEBAGAI BERIKUT :

Pasal 1.

Tugas dan tanggung djawab.

- (1). Panitia Repatriasi bertugas membantu Pemerintah untuk mempelajari kemungkinan2 pelaksanaan repatriasi orang2 Indonesia Suku Maluku dari Negeri Belanda ke Indonesia dengan memperhatikan petunjuk2 sebagai berikut :
- a. menjiapkan rumusan kebidjaksanaan dan tindakan jang perlu diambil oleh Pemerintah dengan mengindahkan faktor2 politik (dalam dan luar negeri) sosial, ekonomi dan keamanan, dalam rangka usaha memulangkan, menampung dan menjalurkan setjara produktif orang2 Indonesia Suku Maluku dari Negeri Belanda ke Indonesia;
 - b. melakukan pengawasan dan koordinasi dari pelaksanaan kebidjaksanaan dan rentjana2 jang telah ditetapkan, agar segala usaha dan kegiatan dapat berdjalan lantjar

(2). Panitia

CS Dipindai dengan CamScanner

Arsip Tekstual Sekretariat Negara RI seri produk Hukum 1945—2005,
Register No. 8691: Keputusan Presdien RI No. 40 Tahun 1968.

KOTAMADYA MAKASSAR
PROVINSI SULAWESI SELATAN

No. : 4249/D/XI/68

Makassar, 8 Nopember 1968.-

Kepada

Lampiran : 1 (setu)

Prihal : Penjaluran repatriasi
Suku Maluku dari Ne-
geri Belanda.-

Jth. Direktur Djendral Urusan
Benteng Alam & Dana
Bantuan Sosial selaku
Sekertaris
Panitia Kerdja Urusan Repatriasi
Suku Maluku
di

D J A K A R T A.-

Bersama ini disampaikan dengan hormat bahwa Surat
Bapak No.0176/pamml/XI/68 tanggal 2 Nopember 1968 pe-
rihal tersebut diatas, telah kami terima dan dapat ka-
mi djeleskan sbb :

1. Pembelian rumah-djadi sebagaimana dimaksud dalam surat
tersebut adalah sulit dan tidak mungkin mengingat
harga dan melihat kemungkinan jang ada.
2. Oleh karena itu, sebagaimana disetudjui oleh utusan
Bapak, maka kami telah memutuskan untuk menempuh dja-
lan kedua yaitu membangun perumahan baru jang terle-
tak di Ujung Pandang Baru Plan, suatu proyek kota
satelite Makassar dengan anggaran Rp. 400.000.- se-
tiap rumah dengan model dan gambar terlampir, pada
surat ini.
3. Pembangunan dimaksud segera dilakukan dan diharapkan
akan selesai dalam tempo 1½ sampai 2 bulan.
4. Kami telah menerima keuangan jang diperuntukkan untuk
itu dan berdjumlah Rp. 3.000.000.- masing2 7 x
Rp.400.000.- = Rp. 2.800.000.- ditambah uang perabot
sebanjak Rp. 200.000.- dan telah distor pada kas de-
ngan surat tanda Penj. toran No. 4730 tanggal 7 Nopem-
ber 1968.
5. Tentang hubungan keluarga repatriasi di Makassar se-
dang dilakukan.

Demikianlah kami sampaikan untuk dimaklumi.-

WADIKOTA KEPALA DAERAH MAKASSAR,

M. LG. PATOMPO.-

Kepala Daerah Sulawesi Selatan.
TV/HN
Sosial Sul-Sel di

K A S S A R

Arsip Pemerintah Kotamadya Ujung Pandang (1926-1988), Register No. 1866; Pemerintah Kota Makassar: Surat walikota Makassar tanggal 8 November 1968, No. 4249/D/XI/b, (Makassar: Badan Arsip dan Perpustakaan Daerah Provinsi Sulawesi Selatan, 2015).

Gezin leeft van f 9 per maand in een oud schoolgebouw

Het gaat Amboninese repatrianten echt niet voor de wind

DE REPATRIERING VAN AMBONNEZEN uit Nederland blijft moeizaam verlopen. Dit jaar staat het aantal repatrianten op 71, of slechts ééntiende van 1968. De reden is dat het onder de Ambonnesen in Nederland steeds meer bekend wordt, dat het de repatrianten niet voor de wind gaat, dat velen van hen het moeilijk vinden aan de slag te komen of dat er slechts een klein inkomen te verdienen is.

In 1968 begon de repatriëring op gang te komen. Het waren mensen die heimwee naar hun zonnig tropisch eiland hadden en die de droom van een eigen republiek der Zuid-Molukken hadden opgegeven. De Nederlandse regering verklaarde zich bereid hun reiskosten te betalen. Tevens zou de Indonesische regering een bedrag van 5000 gulden uitkeren aan elk gezin als bijdrage in de vestigingskosten.

Frans Pieters en zijn gezin van zes behoorden tot de eerste groep die in 1968 is teruggekeerd. Pieters, die als monteur in Leiden goed zijn brood

verdiende, bracht zijn gezin terug, omdat hij meende dat het leven voor hen op Ambon beter zou zijn. Nu drie jaar later is de 60-jarige Pieters nog steeds zonder werk en het gezin leeft op de rand van de armoede in een vervallen schoolgebouw van een maandelijkse uitkering van 1.000 roepiah (f 9) per maand.

De teleurstelling van het gezin klonk door in de stem van de 22-jarige dochter Jeanne. „Als ik geweten had dat het zo zou zijn, dan zou ik nooit met mijn vader zijn meegetrokken. Wij zijn nu arm en niemand wil ons helpen.”

Zij vertelde dat de toestand van nog 30 Ambonnesen die met hen waren teruggekeerd niet veel beter was.

De Nederlandse regering moedigt de terugkeer van de Ambonnesen zoveel mogelijk aan en voelt er niets voor ze opnieuw naar Nederland te laten terugkomen. „Zodra de Amboninese repatrianten in Indonesië zijn is het moeilijk voor hen om naar Nederland

Mevrouw Louis, die graag uit Ambon naar Nederland terug zou willen keren.

Eén van de onderwerpen die de minister van Buitenlandse Zaken drs. N. Schmelzer in Djakarta heeft besproken tijdens het staatsbezoek van koningin Juliana was de bevordering van de repatriëring van de Ambonnesen. Een verslaggever van Associated Press bezocht Ambon, waar hem bleek dat het aantal repatrianten dit jaar sterk gedaald is vergeleken bij de 200 in 1970. In bijgaand artikel vertelt hij in welke omstandigheden hij gerepatrieerde gezinnen aantreft.

Een gerepatriëerd Ambonneses gezin leeft op de rand van de armoede in een vervallen schoolgebouw.

terug te keren.” zo vertelde een functionaris van de Nederlandse ambassade in Djakarta. „Wij hebben instructie te allen in speciale gevallen visa te verlenen.” zo voegde hij hieraan toe.

Indonesische functionarissen spreken liever niet over het onderwerp en speciaal niet over de blijkbare tegenstrijdigheid welke bestaat tussen hetgeen de Ambonnesen beloofd is en wat zij in werkelijkheid hebben ontvangen.

„Wij hebben instructie geen vraaggesprekken over de Amboninese repatrianten toe te staan.” zo zei een ambtenaar van het departement voor Sociale Zaken in Djakarta.

Een functionaris in het bureau van de procureur-generaal gaf echter de volgende verklaring: „De meeste Ambonnesen die naar Indonesië komen zijn oud en zij zijn niet opgewassen tegen het harde leven hier. En zij geven hier hun geld uit alsof zij nog in Nederland waren.”

Dat kan echter niet lang duren. Derek Louis, die als employé van een havenbedrijf in Rotterdam duizend gulden per maand verdiende, moet nu zien rond te komen van een salaris van 4.000 roepiah (f 36) van een scheepvaartmaatschappij.

„Wij hebben onze auto, tapijt, glaswerk en nog veel meer verkocht om het gezin in leven te houden en nu is er niet veel meer over,” vertelde mevrouw Louis, terwijl zij foto's liet zien van het gezin in een Volkswagen in Nederland.

„Het is moeilijk om optimistisch

over onze toekomst te zijn. Ik denk dat het gewoon op deze voet nu moeten voortgaan. Ik zou graag al onze bezittingen verkopen als wij daardoor naar Nederland zouden kunnen terugkeren. Maar wij kunnen niet terug, omdat de politie hier, die onze paspoorten ingenomen heeft, zegt dat die verloren zijn gegaan.”

Aange stip t

Nederland schijnt op weg te zijn naar de ernstigste economische crisis sinds de Tweede Wereldoorlog.

. ‘Het gaat Amboninese repatrianten echt niet voor de wind’, *Nieuwblad van het Noorden*, 23-12-1971.

DATA TABEL NARASUMBER

Biodata Narasumber:

Nama	Tahun Lahir	Asal	Pend. Terakhir di Belanda	Kamp Pertama
P.L. Parera	1954	Ambon	SMA/Sederajat Bekerja di Pabrik Tekstil	Schattenberg
M. Louis	1947	Ambon	Diploma	Lunetten, Vugh
M. Ohello	-	Ambon	TK	Lunetten, Vugh
C.D. Tauran	1949	Seram	SD	Lunetten, Vugh
W.A. Akyuwen	1950	Rumahkay, SBB*	SD	Lunetten, Vugh
B.P. Pariama	1953	Amalatu, SBB*	SMP	Lunetten, Vugh
L.S. Tamaela	1954	SBB*	SMP	Geesbrug
W.H. Silooy	1952	Ambon	SMP	Schattenberg
U. Patty	1954	Saparua	Diploma	Schattenberg

*SBB: Seram Bagian Barat

Biodata Eks-KNIL (Orang Tua Narasumber):

Nama	Lahir-Wafat	Masuk KNIL	Pangkat	Kapal Berangkat	Tiba di Indonesia (Jakarta)	Tiba di Ambon	Menetap	Tempat Bekerja
Jonathan Parera	1918-1990	Sebelum 1945	Korporal	Goya	-	1986	Ya	Pabrik
Dirk Thomas Louis	1913-2019	Sebelum 1945	Prajurit kelas 1	Groote Beer	1962	1967	Ya	<i>Shipbuilder</i>
Andrias Ohello	1915-(?)	Sebelum 1945	Prajurit kelas 1	Skaubryn	1962	1965	Ya	Pabrik

Cundraad Tauran	1921-2005	Sesudah 1945	Prajurit kelas 2	Fairsea	1962	1965	Ya	Pabrik Kabel
Jermias Akyuwen	1908-1962	Sebelum 1945	Korporal	Fairsea	1962	1962	Ya	Pabrik
Abraham Pariama	1912-1979	Sebelum 1945	Prajurit kelas 1	Austrias	1968	1971	Ya	Pabrik
J.I.M Tamaela	1922-2008	Sesudah 1945	Korporal	Somersetshire	1968	1971	Ya	Swasta
Azer Silooy	1925-2016	Sesudah 1945	Prajurit kelas 1	Kota Inten (1)	1968	1972	Ya	Pabrik
Arnoldus Patty	1921-1985	Sesudah 1945	Prajurit kelas 1	Atlantis	-	1970-an	Tidak	Pabrik

